

Restrictief beleid helpt tegen verslaving

Van onze redacteur

Er zijn volgens de jongste cijfers ongeveer 40.000 gokverslaafden in Nederland. Hoe verhoudt dat aantal zich tot het aantal verslaafden aan alcohol en drugs? Een gesprek met Dike van de Mheen en Gert-Jan Meerkerk van het IVO, wetenschappelijk bureau voor verslavingsonderzoek. 'Je hoort over gokverslaving in Nederland geen dramatische verhalen.'

Dike van de Mheen is directeur onderzoek en onderwijs van het IVO en sinds dit jaar tevens hoogleraar Verslavingsonderzoek aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Gert-Jan Meerkerk is onderzoeker bij het IVO en promoveert in september op een onderzoek naar compulsief internetgedrag, in de volksmond ook wel aangeduid als internetverslaving.

De meest recente cijfers over aantallen gokverslaafden stammen uit 2006 en komen van het Centrum Verslavings Onderzoek uit Utrecht. Het CVO schatte het aantal kansverslaafden op ongeveer 40.000, met een marge van 20.000 naar boven en beneden. Uit de cijfers zou blijken dat het aantal gokverslaafden daalt, omdat in 1996 nog werd uitgegaan van 70.000 verslaafden. De problematische gokkers zijn merendeels mannen: 89%. Van hen vormen ongehuwde, lager opgeleide mannen de grootste probleemgroep. Maar cijfers zijn altijd voor discussie vatbaar, zeggen Van de Mheen en Meerkerk. Van de Mheen: 'Je meet problematisch gedrag met een aantal vragen. Daar komt een score uit en ergens wordt een afkappunt bepaald, waarmee je boven de grens van problematisch gedrag zit. Dat afkappunt is per definitie altijd enigszins arbitrair.'

Wanneer is gedrag dan problematisch?

Van de Mheen: De wetenschappelijke definitie bevat twee elementen. Enerzijds de frequentie, je moet een hoogfrequente gebruiker zijn. Anderzijds moeten er problemen ont-

staan, ofwel voor jezelf ofwel voor je omgeving. Een van de criteria voor het vaststellen van de diagnose afhankelijkheid is tevens het wel willen stoppen met het gedrag, maar het niet kunnen.

Vormen de geschatte 40.000 gokverslaafden een groot probleem afgezet tegen drugs- en alcoholverslaafden?

Van de Mheen: Er zijn tussen de 25.000 en 40.000 problematische harddrugverslaafden. Er zijn ongeveer 1,1 miljoen problematische alcoholgebruikers. Dus de omvang van het alcoholprobleem is vele malen groter dan van de andere verslavingen. Over problematisch cannabisgebruik hebben we nog geen betrouwbare cijfers. Dat bestaat wel.

Hoe kijken jullie gezien die cijfers aan tegen gokverslaving?

Van de Mheen: Gokverslaving is ernstig, maar niet lastiger dan andere verslavingen.

Meerkerk: De gevolgen van gokverslaving kunnen groot zijn. Een gokverslaafde gooit al zijn geld de deur uit. Die ruïneert zijn gezin. Het is wel zo dat het lang geduurd heeft voordat geaccepteerd is dat verslaving aan gokken bestaat. Dat is pas in de jaren zeventig onderkend.

Van de Mheen: Men dacht van oudsher dat verslaving altijd gerelateerd is aan een farmacologisch werkende stof. Het inzicht dat gedrag hetzelfde effect kan hebben in de hersenen is pas veel later gekomen. Bij gokkers onder de scan is dat vastgesteld. We hebben nu een aanvraag ingediend om onlinegamers onder de scan te kunnen leggen. Internet behoort ook tot de niet-middelen gebonden verslavingen.

Hoe werkt een dergelijke verslaving dan in de hersenen?

Meerkerk: Een belangrijk systeem in de hersenen is het zogeheten 'reward'-systeem, het beloningssysteem. Middelen als heroïne en cocaïne werken heel sterk in op dat systeem, veel sterker dan de natuurlijke beloners als eten, drinken, seks en dergelijke. Mensen doen dat wat belonend werkt graag nog een keer. Nu blijkt dat niet alleen middelen, maar ook specifieke gedragingen op een vergelijkbare manier kunnen inwerken op dat beloningssysteem. Als je de gedragsgebonden verslavingen gaat bekijken in een fMRI- of PET-scanner dan zie je dat de gebiedjes die bij het beloningssysteem behoren ook bij de gedragsgebonden versla-

vingen worden geactiveerd. Dat verklaart overigens nog niet waarom de een wel en de ander niet verslaafd raakt. En waarom iemand nou juist aan gokken verslaafd raakt en niet ergens anders aan.

Van de Mheen: Vroeger dachten we dat sommige mensen alleen vatbaar waren voor alcoholverslaving en anderen weer voor een andere verslaving. Tegenwoordig weten we dat een bepaalde groep mensen kwetsbaar is voor verslavingsgedrag in zijn algemeenheid. Verslaving is grofweg voor de helft genetisch bepaald. Maar de andere 50% is dus wel beïnvloedbaar. Daar kunnen we preventie en behandelingen op inzetten.

Welke kansspelen zijn het meest verslavend?

Meerkerk: Continue 'short-odds'-spelen zijn het meest verslavend, zoals fruitautomaten en sommige casinospelen. Dat zijn spelletjes waarbij je kort na je inzet het resultaat van je handeling ziet. Je gooit er een munt in, je doet wat en je hebt resultaat. Je moet zo'n spelletje natuurlijk ook herhaaldelijk kunnen doen, één keer spelen werkt niet verslavend. Het idee invloed te kunnen hebben op het

want je moest met een donkere regenjas en een hoed over je hoofd een sekshop binnengaan. Op internet hoef je alleen maar wat te klikken en je krijgt de meest vnzige porno te zien. Het kost niets en niemand ziet je. Dat anonieme en laagdrempelig ontrent. Door de opkomst van internet komt het potentieel aan mensen met een seksverslaving dus meer tot bloei dan voorheen. Als je dan je weg op internet hebt gevonden, kan het heel moeilijk zijn de rem er nog op te houden.

Waarom zijn de risico's op verslaving bij een spel als World of Warcraft groot?

Meerkerk: Je kunt steeds doorspelen, steeds nieuwe levels halen. Dat is het belonende, het bekrachtigende. Op een hoger level belanden kan aanzien en status opleveren. Je moet er ook heel veel tijd insteken. Dat het een behendigheidsspel is maakt het alleen maar erger. Dat triggert juist om het meer te spelen.

Hoeveel mensen zijn er problematisch internetgebruiker?

Meerkerk: Minder dan 1% raakt verslaafd. Een relatief klein aantal.

Verslaving is grofweg voor de helft genetisch bepaald. De andere 50% is dus beïnvloedbaar

verloop van het spel door bijvoorbeeld een bepaalde tactiek te volgen of de inzet te variëren, verhoogt ook de verslavingskans. Net als de mogelijkheid veel geld te kunnen winnen of een omgeving die op spelen is ingericht zoals een casino. En beschikbaarheid speelt een rol. Als je een automaat overall tegenkomt, is het verslavingsrisico groter.

Wat is internetverslaving?

Meerkerk: Internetverslaving bestaat niet. Het heet problematisch, compulsief internetgebruik. Het zijn de toepassingen op internet die je verslaafd kunnen maken. Het meest in aanmerking komen games en porno. Het spelen van onlinegames als World of Warcraft kan duidelijk problematische vormen aannemen. Het gemakkelijkste voorbeeld is seksverslaving. Een bepaald potentieel van de bevolking had altijd al de neiging die verslaving te ontwikkelen. Maar er is een prikkel nodig om de latente neiging manifest te maken. Vroeger waren er enorme drempels,

Nederland voert een vrij strikt kansspelbeleid. Is er een ontmoedigingsbeleid te bedenken voor onlinegames?

Van de Mheen: Dan moet je ze eerst wettelijk definiëren als kansspel. Dan kun je beperkingen opleggen. Maar dat zie ik nog niet zo snel gebeuren. Het is geen gokken, het is een spel. Net als voetbal, dat mag ook.'

Het ministerie van Justitie heeft onlangs een conceptvoorstel voor een nieuwe Wet op de kansspelen naar buiten gebracht. De huidige wet uit 1964 is verouderd. Om gokverslaving, illegaliteit en criminaliteit tegen te gaan voert Nederland sinds 1964 een streng kansspelbeleid. Kansspelen aanbieden zonder vergunning is verboden. Slechts enkele vergunninghouders, zoals Holland Casino en de Nederlandse staatsloterij, mogen landelijk kansspelen als loterijen en casinospelen organiseren. De opbrengst gaat naar goede doelen of de staat. In de nieuwe wet worden belspelletjes harder aangepakt en komt er beter toezicht met een Kansspelautoriteit. Een serie van drie delen over het beleid rond de kansspelen. Vandaag: de verslavingsdeskundigen. Deel 1 verscheen in Staatscourant 149.

Meerkerk: Maatregelen nemen tegen onlinegaming en andere toepassingen is eigenlijk onmogelijk. De aanbieders zitten over de hele wereld. Dan moet je doen wat China doet: het sluit hele delen van het internet af voor de bevolking. Het moet wel in proportie zijn, ook wat betreft het gokken. Vooralsnog heb ik weinig aanwijzingen dat online gokken veel problemen oplevert. Je hoort sowieso geen dramatische verhalen over gokverslaving in Nederland.

Helpt restrictief beleid tegen verslaving? Heeft het kansspelbeleid geholpen?

Van de Mheen: Ja, restrictief beleid helpt, zo blijkt uit onderzoek. Het beleid bepaalt grotendeels het aanbod en de beschikbaarheid. Beperkende maatregelen hebben een positief effect op verminderd gebruik of problematisch gebruik. Maar je moet niet alleen beperkende maatregelen nemen. Je moet je geld inzetten op een combinatie van restrictieve maatregelen, zorg en preventie. Het is niet te bewijzen, maar er wordt verondersteld dat de daling van het aantal gokverslaafden toe te schrijven is aan het toegenomen preventiebeleid. Medewerkers van casino's zijn inmiddels opgeleid om problematisch gokgedrag te herkennen. Mensen kunnen zelf om een toegangsvorbod of bezoekbeperking vragen. Al die preventie maatregelen dragen bij aan het tegengaan van verslaving.

Ely Lammers

Gert-Jan Meerkerk en Dike van de Mheen: 'Continue 'short-odds'-spelen zijn het meest verslavend, zoals fruitautomaten en sommige casinospelen.' Foto: Wiebe Kiestra

STAATSCOURANT
SINDS 1814

Redactie

Wvd. hoofdredacteur: drs. W.M.C. de Jong;
Eindredacteur: P.C.M. Brouwers

Redactieadres: Redactie Staatscourant
Postbus 20020, 2500 EA Den Haag
Bezoekadres: Prinses Margrietplantsoen 88,
2595 BR Den Haag
telefoon: 070-378 96 39; fax: 070-385 55 05
e-mail: staatscourant@sdu.nl
internet: www.staatscourant.nl

Advertentieafdeling: P.G.J.M. Driessen
Een brochure met tarieven en voorwaarden van advertenties wordt op aanvraag toegezonden. Kopij voor advertenties richten aan: Advertentieafdeling Staatscourant, Postbus 20020, 2500 EA Den Haag
telefoon 070-378 95 46; fax 070-385 27 89
e-mail: adv.staatscourant@sdu.nl

Op alle opdrachten tot plaatsing van advertenties in de Staatscourant zijn de Advertentievoorwaarden Staatscourant van toepassing, gedeponerd bij de Kamer van Koophandel Haaglanden onder nummer Hr. 27124000. Eventuele Algemene Voorwaarden van de opdrachtgever worden niet aanvaard.

Abonnementen: De Staatscourant verschijnt op werkdagen en is onderdeel van het pakket Sdu Wet & Recht. De prijs van een jaarabonnement is € 356; halfjaarabonnement € 186; kwartaalabonnement € 90; proefabonnement van 1 maand € 15,50. De prijs van een los nummer is € 4,05. Deze prijzen zijn exclusief BTW en inclusief verzend- en administratiekosten.

Sdu Klantenservice: tel. 070-378 98 80;
fax: 070-378 97 83; e-mail: sdu@sdu.nl

Uitgever:
drs. M.R. Bom (070-378 98 77)

De Staatscourant is een uitgave van Sdu
Uitgevers bv, Den Haag.

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Sdu Uitgevers bv c.q. de betreffende auteur.

De publicatierrechten van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie zijn geregeld met Beeldrecht te Amstelveen.